

MASARYKOVA UNIVERZITA

Ze0045 Regionální geografie Asie a Afriky

Organizace předmětu

- ☞ Četnost – 10 x, z toho:
 - ☞ 1 zahajovací hodina
 - ☞ 6 odborných přednášek
 - ☞ 3 prezentace semestrálních prací

- ☞ Typ hodiny: Seminář s výkladem.

- ☞ Zakončení:
 1. Odborné prezentace s didaktickou náplní.
 2. Specifický test znalostí během hodiny.

Literatura ke studiu - základní

- ☒ ANDĚL, Jiří; BIČÍK, Ivan; HAVLÍČEK, Tomáš a kol. *Makroregiony světa: regionální geografie pro gymnázia*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2010. 148 s. ISBN 978-80-86034-78-2.
- ☒ ADAMS, W., M. – GOUDIE, A., S. – ORME, A., R. eds. (1999): *The physical Geography of Africa*. Oxford: Oxford University press.
- ☒ **BAAR, V., ŠINDLER, P. *Regionální geografie světadílů a oceánů 1*. Ostrava: Pedagogická fakulta OU, 1988.**
- ☒ BAAR, V. *Národy na prahu 21. století*. Ostrava: Tilia, 2002.
- ☒ COLE, R., DE BLIJ, H., J. (2007): *Survey of subsaharan Africa. A regional geography*. Oxford: Oxford University press.
- ☒ **DANIEL, J., HERCIK, J., TLÁSKAL, M. *Regionální geografie Asie*. Olomouc: Palackého univerzita, 2013.**
- ☒ KOVÁŘ, Jindřich. *Asie, dynamický kontinent: hlavní faktory a ohniska růstu*. Praha: Karolinum, 1999. 343 s. ISBN 807184683X
- ☒ SKOKAN, L. *Asie : sociogeografický přehled*. Ústí nad Labem: UJEP, 2006.
- ☒ **ŠERÝ, M. *Regionální geografie Afriky*. Olomouc: Palackého univerzita, 2013.**

Literatura ke studiu - doporučená

1. BRADSHAW, M. *A World Regional Geography : The New Global Order*. Boston: McGraw-Hill, 1997.
2. WEIGHTMAN, B. *Dragons and Tigers : A Geography of South, East and Southeast Asia*. New York: John Wiley & Sons, 2002. ISBN 0471253588.
3. HORÁK, S. *Střední Asie mezi Východem a Západem*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0906-1.
4. HEINE, B., NURSE, D. (2008): *A linguistic geography of Africa*. Cambridge: Cambridge University Press.
5. HULEC, O. *Dějiny Jižní Afriky*. Praha: NLN, 1997.
6. REID, R., J. *Dějiny moderní Afriky od roku 1800 po současnost*. Praha: Grada Publishing, 2011.
7. ZÁHOŘÍK, J. *Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace*. Praha: NLN, 2010.

Další zdroje

- ☞ Webové zdroje – viz samostatný materiál
- ☞ Školní atlas světa
- ☞ Školní atlas Afrika, Austrálie, Oceánie a Antarktida. Praha: Kartografie, a.s., 2013.

Odborné přednášky

1. Regionalizace Asie a Afriky
 - *Vymezování regionů*
2. Kolonizační/dekolonizační procesy
 - *Migrační vlny osídlování kontinentů*
3. Urbanizace a urbanismus světových měst
 - *Vliv a faktory rozmístění obyvatel*
4. Terorismus jako světová hrozba
 - *Příčiny a důvody vzniku*
5. Geografie konfliktů
 - *Příčiny a důvody vzniku, současné aspekty migrační politiky států*
6. Geopolitické postavení významných států
 - *Vliv ekonomiky, globalizace a politiky na rozvoj států*

Regionalizace

☞ Fyzickogeografická

X

☞ Socioekonomická

X

☞ Geopolitická

Teorie panregionů

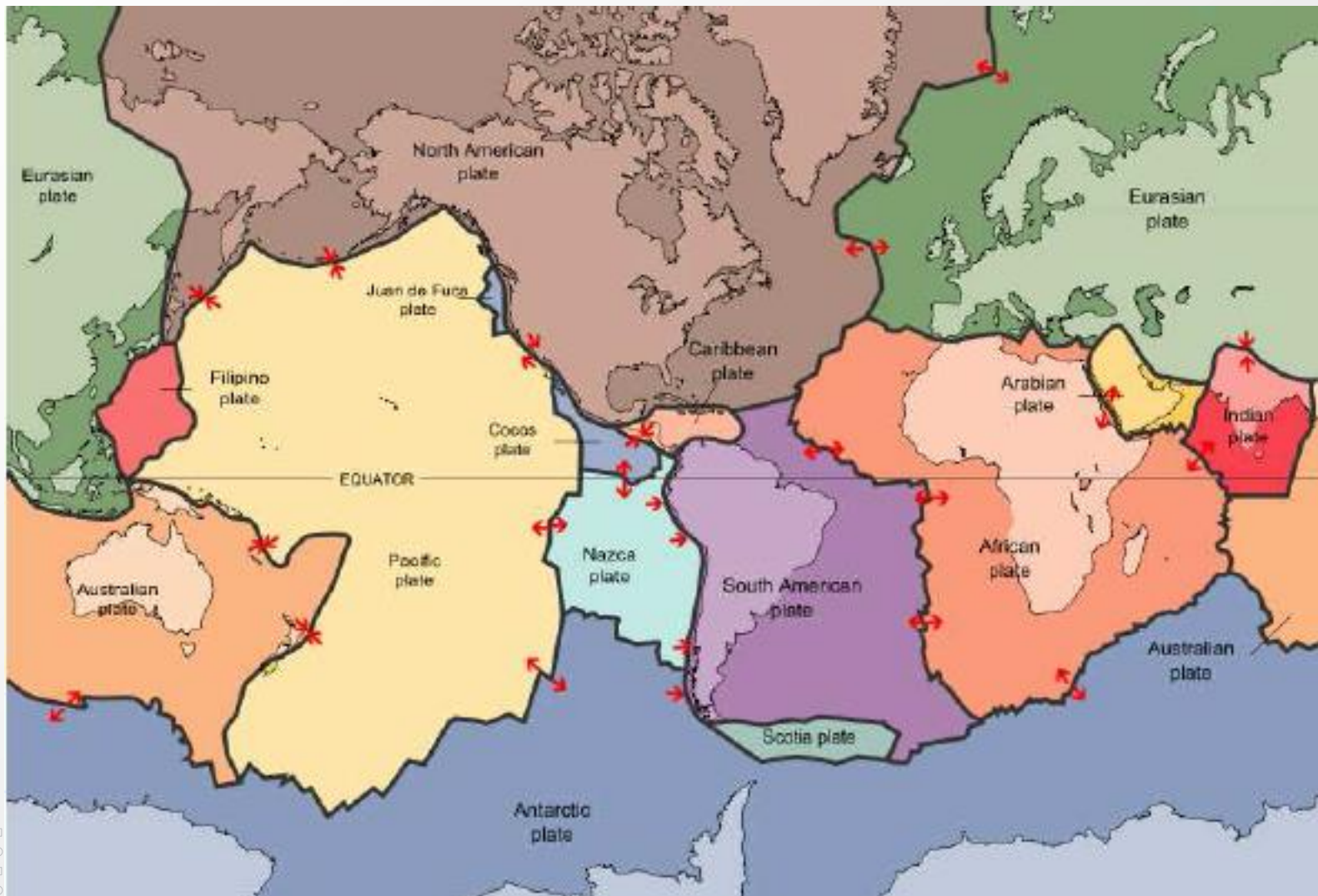
- ❏ Karl Haushofer (1928) – Bausteine zur Geopolitik
- ❏ Svět rozdělen na 4 panregiony:
 - ❏ Pan-Ameriku (ovládanou USA),
 - ❏ Euro-Afriku (ovládanou Německem),
 - ❏ Pan-Rusko (zahrnující Blízký východ a Indii),
 - ❏ Dálněvýchodní sféru pod vlivem Japonska.
- ❏ V tomto pojetí leží centra panregionů vždy na severu, perifériemi jsou jižní oblasti.
- ❏ Panregiony jsou ekonomicky soběstačné, na ostatních panregionech nezávislé a ideologicky ovládané pan-ideami.

Geopolitická regionalizace Asie

▣ Úkol č. 1:

Nakreslete do obrysové mapy hranici mezi Evropou a Asií.

Hranice litosférických desek Asie/Afrika

Geopolitická regionalizace Asie

A: průběh hranice podle IGU (Bajdaratský záliv, řeka Bajdarata, východní úpatí Uralu, horní tok řeky Ural, Mugodžarské vrchy, řeka Emba, pobřeží Kaspického moře, řeka Kuma, Kumo-manyčská sníženina, řeka Don) – uplatňuje se i v české geografii, např. ve Školním atlase světa.

B: z Karského moře po rozvodnici na hlavním hřebeni Uralu a po řece Ural až do Kaspického moře.

C: od Jugorské úžiny přes vrchy Paj-choj a dále jako B.

D: severní část pohořím Ural, jižní část po rusko-kazašské hranici ke Kaspickému moři.

E: severní úpatí Velkého Kavkazu.

F: po hřebeni Velkého Kavkazu od Apšeronského poloostrova po Kerčský průliv.

G: jižní úpatí Velkého Kavkazu.

H: tektonická sníženina mezi Velkým a Malým Kavkazem (podél řek Rioni a Kura).

I: po hřebeni Malého Kavkazu a podél řek Araks a Kura.

J: po bývalé jižní hranici SSSR.

Geopolitická regionalizace Asie

- ❏ Opět různé přístupy k vymezení (fyzickogeografické i socioekonomické).
- ❏ Klasické:
 - ❏ Jihozápadní Asie
 - ❏ Jižní Asie
 - ❏ Jihovýchodní Asie
 - ❏ Východní Asie
 - ❏ Střední Asie
 - ❏ Rusko a státy SNS

Geopolitická regionalizace Asie

▣ Úkol č. 2:

Nakreslete do obrysové mapy hlavní makroregiony Asie.

JZ Asie

☒ Z pohledu fyzickogeografického lze členit na čtyři části:

1. Asijské středomoří
2. Arménská vysočina
3. Íránská vysočina
4. Arábie a Mezopotámie

Šindler, Baar, 1988

JZ Asie – politické vymezení

termín	státy
Jihozápadní Asie (dle Skokan 2003)	Libanon, Kypr, Turecko, Izrael, Palestina, Irák, Sýrie, Jordánsko, Kuvajt, Spojené arabské emiráty, Saúdská Arábie, Katar, Bahrajn, Jemen, Omán, Írán, Afghánistán
Middle East (dle The World Factbook, CIA 2012)	Arménie, Ázerbajdžán, Gruzie, Turecko, Kypr, Izrael, Gaza a Západní břeh Jordánu (Palestina), Libanon, Irák, Jordánsko, Kuvajt, Spojené arabské emiráty, Saúdská Arábie, Katar, Bahrajn, Jemen, Omán, Írán
Middle East (dle Wikipedia.org 2012)	Kuvajt, Spojené arabské emiráty, Saúdská Arábie, Katar, Bahrajn, Jemen, Omán, Kypr, Írán, Irák, Turecko, Libanon, Palestina, Izrael, Jordánsko, Sýrie, Egypt
Middle East (dle Smith 2006)	Sýrie, Libanon, Izrael, Jordánsko, Irák, Írán, Kuvajt, Bahrajn, Katar, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Omán, Jemen
Mašrik (dle Skokan 2003)	Bahrajn, Egypt, Irák, Jemen, Jordánsko, Katar, Kuvajt, Libanon, Omán, Palestina, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Súdán, Sýrie

J Asie

- ❏ Region lze na rozdíl např. od jihozápadní Asie vymezit velmi jednoduše:
 - ❏ Z hlediska fyzicko-geografického se jedná o státy nalézající se na Indickém subkontinentu – Indie, Srí Lanka, Pákistán, Nepál, Bhútán, Bangladéš a Maledivy
 - ❏ Z hlediska historicko-politického vývoje potom o státy, z nichž většina byla součástí koloniální Britské Indie.
 - ❏ Někdy se do regionu ještě řadí Afghánistán či Tibet a podle regionalizace OSN Írán.

J Asie

- ☒ Fyzickogeografické členění do 3 regionů:
 1. Indostán
 2. Indoganžská nížina
 3. Himaláje (jen v jejich jižní části).

Šindler, Baar, 1988

JV Asie

- ❏ Makroregion zahrnuje oblasti, ležící východně od Indie, jižně od Číny, západně od Nové Guineje a severně od Austrálie.
- ❏ Geograficky rozdělujeme tento region na dvě části:
 1. Asijská pevnina, také nazývanou jako Indočína (Kambodža, Laos, Barma (Myanmar), Thajsko, Vietnam a část Malajsie ležící na malajském poloostrově.
 2. Malajské souostroví, mezi něž patří Velké a Malé Sundy, Moluky, Filipíny a další menší ostrovy a souostroví.

JV Asie

- ▣ Fyzickogeografické členění do 2 regionů:
 1. Indočína
 2. Malajsko-Filipínské souostroví.

Šindler, Baar, 1988

V Asie

- ▣ Makroregion tvoří dvě „relativně“ samostatné části – pevninská a ostrovní.
 1. Pevninskou část zaujímá z největší části Čína, dále Mongolsko a státy Korejského poloostrova.
 2. Ostrovní – Japonsko a Taiwan.

V Asie

☞ Fyzickogeografické členění do 6 regionů:

1. Tibetská plošina
2. Himálaje
3. Rovinatá centrální Asie
4. Východní Čína
5. Japonské ostrovy
6. Přiamuří a Korea.

Šindler, Baar, 1988

Střední Asie a bývalá SNS

- Střední Asie = Kazachstán + středoasijské republiky.
- Zakavkazsko (Gruzie, Ázerbájdžán a Arménie).

Střední Asie a bývalá SNS

- ☒ Fyzickogeografické členění do 5 regionů:
 1. Arménská vysočina
 2. Kavkaz (pásmo Velkého Kavkazu)
 3. Turkestán
 4. Kazachstán
 5. Horská centrální Asie.

Šindler, Baar, 1988

Fyzickogeografická regionalizace Afriky

☒ Vymezeno celkem 8 přírodních regionů:

1. Sahara: rozsáhlý, převážně pustý region severní Afriky, jehož většinu vyplňuje největší Africká poušť, Sahara.
2. Maghreb: region severozápadní Afriky pokrývající pobřežní oblasti Maroka, Tuniska a Alžírsko a pohoří Atlas.
3. Sahel: 5 400 km dlouhý pás táhnoucí se od Senegalu po státy Súdán a Jižní Súdán. Jedná se o jakousi přechodnou zónu, ze severu na něj navazuje Sahara, z jihu pak Súdán.
4. Súdán: 5 000 km dlouhý a několik stovek km široký pás savan, spojující západní a východní Afriku. Leží jižně od Sahelu. Ve srovnání s ním je Súdán poněkud více vlhký, a proto vhodnější pro zemědělství.

Fyzickogeografická regionalizace Afriky

5. Roh Afriky: poloostrov ve východní Africe vyčnívající stovky kilometrů do Arabského moře. Ze severu je omýván Adenským zálivem. Zahrnuje Somálsko, Etiopii, Džibutsko a Eritreu.
6. Guinea: rozprostírá se podél pobřeží Atlantického oceánu v rozsahu od Guineje po Nigérii. Od okolního Súdánu se liší výskytem tropického deštného pralesa.
7. Kongo: region tropického deštného pralesa
8. Region východoafrického riftu: region charakteristický průběhem liniové deprese zasahuje do Keni, Tanzanie a Ugandy.

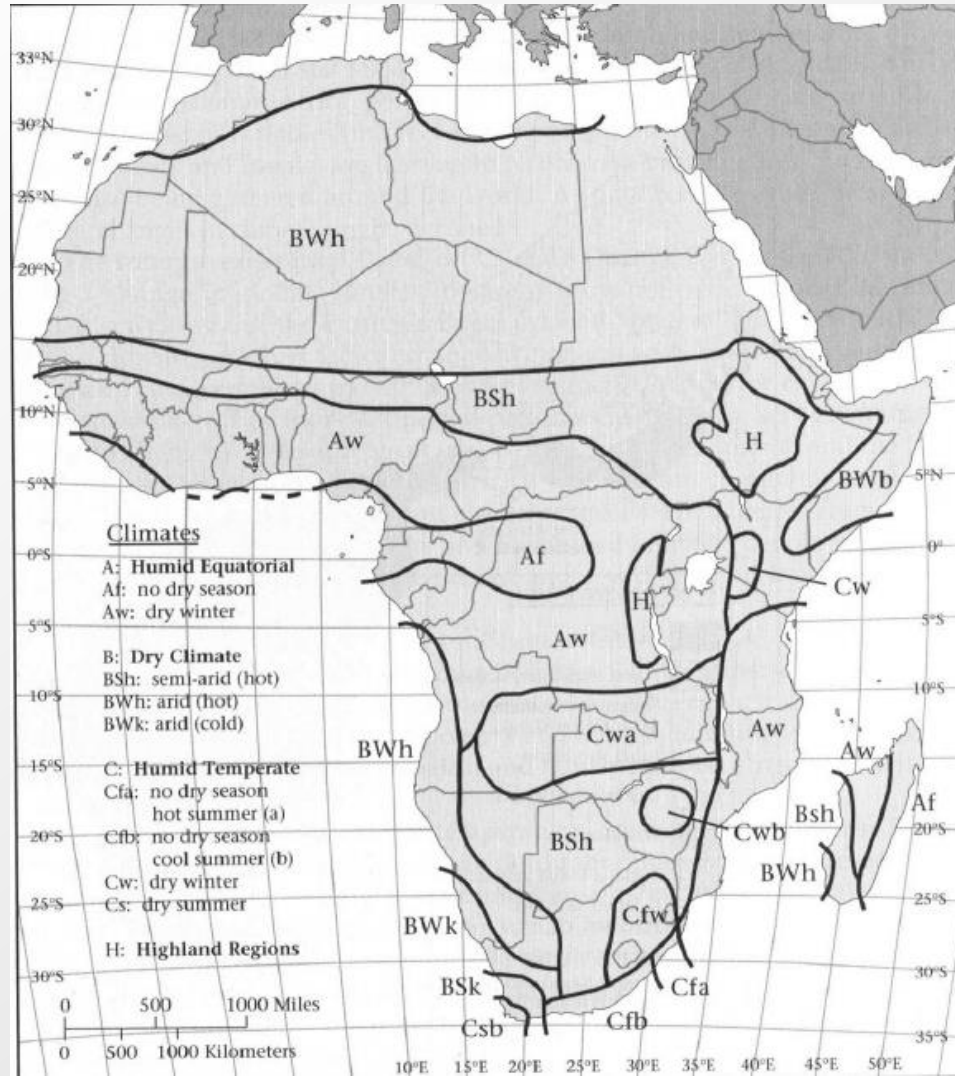
Klimatické oblasti Afriky

- ☒ Vymezeno celkem 4 klimatické regiony (*podle Köppen-Geigerovy klasifikace podnebí*) – **vlhká**, nejrozšířenější **suchá**, v podobě enkláv vyskytující se **mírná** a **regiony vysočin**.
- ☒ 8 typů podnebí ovlivněné nadmořskou výškou případně orografickými podmínkami:
 1. Tropická dešťová klimatická oblast s tropickým pralesním podnebím (Af).
 2. Tropická dešťová klimatická oblast se savanovým podnebím (Aw).
 3. Suchá klimatická oblast se stepním až polopouštním podnebím (BSh).
 4. Suchá klimatická oblast s pouštním podnebím horkým (BWh) nebo studeným (BWk).

Klimatické oblasti Afriky

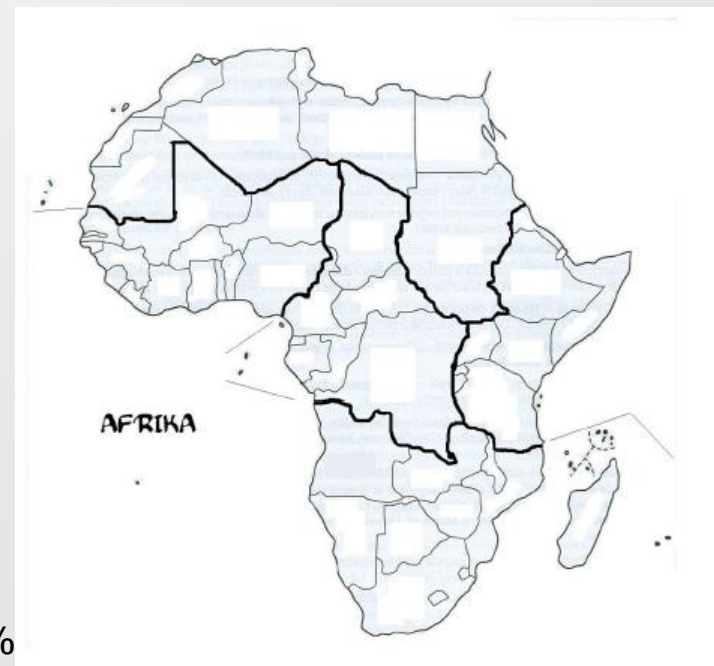
5. Mírně teplá klimatická oblast maritimní (Cf).
6. Mírně teplá klimatická oblast se suchými léty (Cs).
7. Mírně teplá klimatická oblast se suchými zimami (Cw).
8. Horské klima (H).

Klimatické oblasti Afriky

Socioekonomická regionalizace Afriky

- ❏ Poměrně obtížně vymezitelné vzhledem k různé ekonomické vyspělosti států.
- ❏ Nejjednodušší vymezení – 3 makroregiony:
 - ❏ Jižní a východní Afrika
 - ❏ Střední a západní Afrika
 - ❏ Severní Afrika (+ přesah do JZ Asie)

(podle:<http://www.szs-pi.cz/downloads/Studenti/zem%C4%9Bpis%201.B/mapy/Afrika/slep%C3%A1%20mapa%20Afriky%20-%20regiony.JPG>)

Makroregiony Afriky

☒ Jižní a východní Afrika

- a) Vyspělé státy – JAR
- b) Rozvojové země – včetně zemí SADCC (Konference pro koordinaci rozvoje Jižní Afriky – zal. 1980)

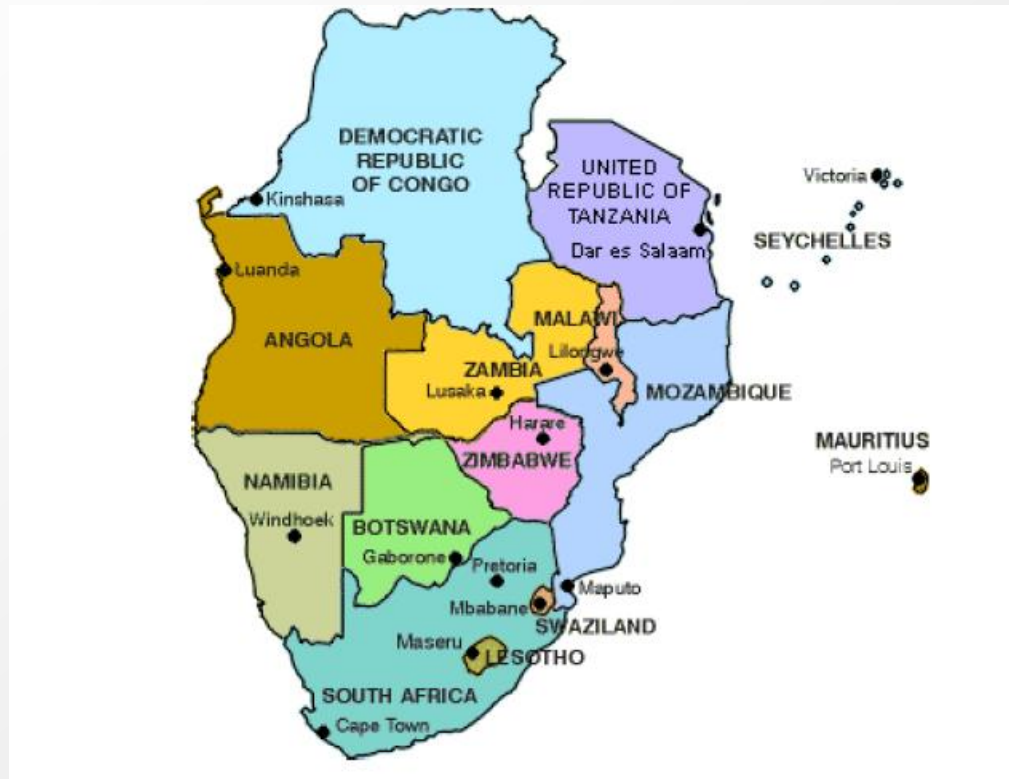
☒ Střední a západní Afrika

- a) Státy CEEAC (Hospodářské společenství středoafriických států – zal. 1983)
- b) Státy ECOWAS (Hospodářské společenství západoafriických států – zal. 1975)

☒ Severní Afrika (+ přesah do JZ Asie)

- a) Region arabských států, zaujímající S část Afriky
- b) Španělská severoafrická území (2), státy Maghribu (4 + 1 závislé území), nilské státy (2) Integroující faktory: historický vývoj, arabské obyvatelstvo, islám

SADCC Southern African Development Coordination Conference

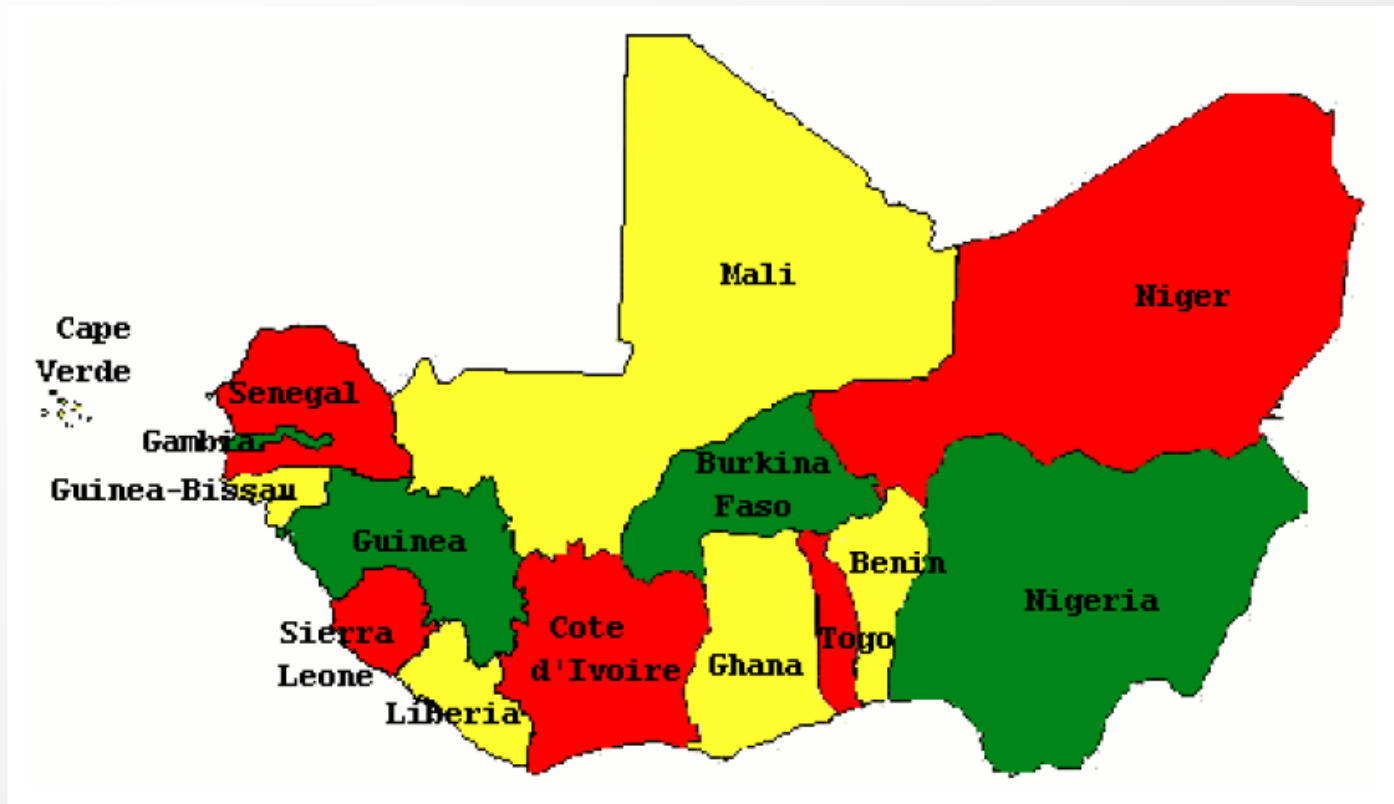
(podle: <http://www.sahistory.org.za/pages/chronology/thisday/graphics/sadc-map.gif>)

CEEAC /ECCAS Communauté Economique des Etats de l'Afrique Centrale
 Economic Community of Central African States

(podle: <http://www.africabadminton.com/BCA/carteCEEAC.gif>)

ECOWAS Economic Community of West African States

(podle: <http://cdn0.wn.com/vp/i/9b/36e01e9bef47ab.gif>)

Státy Maghribu

(podle: <http://www.crusadercostume.org/wp-content/uploads/2010/10/solve-maghribneeds.jpg>)

Španělská severní Afrika a Nilské státy

(podle: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/33/Ceuta-melilla.png>
<http://www.mapsofworld.com/africa-country-groupings/north-africa-political-map.jpg>)

Geopolitická regionalizace Afriky podle OSN

▣ **Arabská Afrika**

▣ **Subsaharská Afrika**

Geopolitická regionalizace Afriky

☞ Úkol č. 3:

Nakreslete do obrysové mapy geopolitickou regionalizaci Afriky podle OSN.

Geopolitická regionalizace Afriky podle OSN

▣ Arabská Afrika

- a) Severní část kontinentu
- b) 1/3 kontinentu, 1/5 obyvatel
- c) Společný prvek – Islám

▣ Subsaharská Afrika

- a) Státy jižně od Sahary
- b) Vzhledem k převažující negroidní rase se používá termín černá Afrika
- c) V minulosti se také používal termín Tropická Afrika (bez JAR)